

Drangsholt og Grødum velforening

dg.velforening@gmail.com

Kristiansand kommune
By- og stedsutviklingsutvalget
post.byutvikling@kristiansand.kommune.no

Drangsholt 1. september 2022

Kopi: Birkenes kommune
postmottak@birkenes.kommune.no

VEDR. FORURENSNING FRA PRIVATE AVLØPSANLEGG PÅ DRANGSHOLT

Drangsholt og Grødum velforening har medlemmer både fra Kristiansand kommune (Drangsholt og Foss) og Birkenes kommune (Grødum). Velforeningen ivaretar felles interesser for beboerne, og denne henvendelsen er først og fremst en oppfølging av Kristiansand kommunes saksbehandling knyttet til private avløpsanlegg på Drangsholt.

Velforeningen har mottatt kopi av klagen som nylig ble innsendt på vegne av 8 eiere med totalt 10 infiltrasjonsanlegg, og styret viser til denne klagen og dokumentasjonen som klagerne har innhentet. Ved individuelle klager ville klagegrunnlaget være helt eller i det alt vesentlige det samme for samtlige huseiere i vårt nærområde som har egne infiltrasjonsanlegg med infiltrasjonsrør som ligger over flomhøyde. Felles for disse er tilgang på infiltrasjonsarealer med rensing i tykke breelavsetninger i god avstand fra bekkene. Det innebærer at selv ca 50 – 60 år gamle infiltrasjonsanlegg fortsatt har fullgod renseseffekt. Styret mener at det er overveiende sannsynlig at analyser av vannkvaliteten i bekkene i området ville vist at forurensning knyttet til mennesker (dvs. spor av avføring, vaskemidler og evt. også medisiner/coffein) er null eller neglisjerbart.

Det er sterkt beklagelig at kommunen valgte å overse forslaget fra COWI om å analysere prøver som selskapet allerede hadde innhentet fra bekkene. Manglende finansiering er vel eneste tenkelige grunn til at COWI bare kunne konkludere i sin rapport at Drangsholtkilen synes å være mer påvirket av forurensning fra landbruk og husdyr enn fra mennesker? Kommunens miljøetat valgte istedenfor å gi pålegg som gir private konsulenter fritt spillerom til å kreve et honorar som ikke står i rimelig forhold til miljøgevinsten som kan påregnes.

Henvendelser til velforeningen fra beboere på Drangsholt etterlater ingen tvil om at miljøetatens ulike skriv har ført til handlingslammelse. Folk er både uforstående og undrende fordi infiltrasjonsanleggenes alder over 15 år til synes å være felles begrunnelse for varsel og påfølgende tilbaketrekking av utslippstillatelser.

Gjennom klagerne oppfølging har det imidlertid kommet for en dag at COWI-rapporten fra 2018/19 peker på Drangsholt som ett av 3 områder der økt innhold av skadelige medisiner og coffein fortolkes å bevise utslipp fra private avløpsanlegg i disse områdene. Vi er samtidig glad for at denne rapporten samtidig synes å «frikjenne» infiltrasjonsanlegg på Foss og Grødum. Samtidig vil vi påpeke at innholdet av denne typen forurensning stort sett var høyere ved Åbol enn ved Hamresanden.

Dette må vel fortolkes som en indikasjon på at utslipp fra avløpsanlegg i bl.a. Birkeland medvirket i større grad til forurensning av Tovdalsvassdraget enn anlegg i Kristiansand da prøvetaking pågikk høsten 2018? Verken COWI eller kommunens saksbehandler synes å ta inn over seg at vann med menneskerelatert forurensning fra Birkenes svært ofte strømmer inn i Drangsholtkilen. I flomsituasjoner strømmer elvevannet videre inn på Drangsholtmyra som har bekker og dreneringsgrøfter på kryss og tvers.

Flomkartet fra Flakksvann for perioden august – desember 2018 (vedlegg 1) viser at både første og siste del av prøveperioden var svært nedbørfattig. Betydelige nedbørmengder oppstrøms Birkeland påvirket vannstanden i Flakksvann i slutten av september, og vannstanden i vårt område økte da utover i oktober. Resultatene for de mikrobiologiske undersøkelsene (vedlegg 2, tabell 8 i COWI-rapporten) av vannprøvene fra Drangsholtkilen hadde forurensninger som i stor grad stammet fra vannet i elva. Ut fra lokalkunnskap var dette som en kunne forvente, men dette fenomenet var tydeligvis ukjent både for COWI og kommunen som oppdragsgiver for analysene.

Prøvene fra Drangsholtkilen 20. september og 6. november var i hovedsak preget av forurensning fra husdyrhold. Styret vil dessuten påpeke at tabell 8 faktisk dokumenterer at innholdet av forurensning knyttet til avføring fra mennesker er konsekvent lavere nedstrøms Drangsholt (prøvestasjon T4) enn oppstrøms (prøvestasjon T2)! Dette betyr at de mikrobiologiske undersøkelsene til COWI ikke gir grunnlag for mistanke om utslipp fra private avløpsanlegg på Drangsholt.

Når det gjelder avføring fra dyr så er innholdet av forurensning litt høyere ved T4 enn ved T2. Allerede på neste prøvestasjon (T5 ved Boen bru) er det mindre forurensning enn ved T2, og dette fortolkes av styret som en sterk indikasjon at husdyrhold på Drangsholt heller ikke bidrar i nevneverdig grad til forurensning av elva. Dette er uansett uten betydning i forhold til Kristiansand kommunes oppfølging av infiltrasjonsanlegg i vårt område.

COWI-rapporten omhandler også vannkjemiske analyser (vedlegg 3, tabell 5). Ved oppvask og annen vask benyttes vaskemidler som medfører utslipp av løst fosfat (Fosfat-P) i avløpsvannet. Dette er en potensiell kilde til forurensning av vannet i bekkene og videre til elva på Drangsholt. Den samme typen forurensning knyttes til husdyrhold og gjødsling. Når det gjelder Drangsholtkilen så fastslår COWI i vedlegg 3 at «... landbruksavrenning er dominerende her, i forhold til private avløpsanlegg. ...».

Styret legger til grunn at heller ikke dette elementet i prøveprogrammet gir noen som helst grunn til å mistenke at det var eller er utslipp fra private avløpsanlegg på Drangsholt. I mangel på andre holdepunkter synes det derfor å være sannsynlig at kommunens saksbehandler har lagt avgjørende vekt på COWI-rapportens undersøkelser av medisinnhold og ikke minst koffein som sikkert ville kunne være en egnet indikator. Det er imidlertid skjellig grunn til å sette et stort spørsmålstegn når det gjelder konklusjonen som COWI trekker med basis i oversikten over målte verdier (vedlegg 4, tabell 10 i COWI-rapporten).

Denne undersøkelsen dreide seg om at passive prøvetakere ble utplassert 18. oktober på alle prøvestasjoner med unntak av Drangsholtkilen, og så ble prøvetakerne samlet inn igjen 6. november. I praksis betyr dette at forsøket startet mens vannstanden på Drangsholt (dvs. både i elva og i Drangsholtkilen) var relativt høy pga sterk tilstrømming fra Flakksvann i slutten av september og utover i oktober. Selve prøveperioden var svært nedbørfattig i nedslagsfeltet oppstrøms Birkeland. Tilførselen av vann fra Flakksvann må ha vært svært liten i den tiden

prøvetakerne «fanget» forurensningene som er listet opp i tabellen. I den samme tiden ble «Drangsholtbassenget» tømt slik at vannstanden i vårt område falt til et nivå i nærheten av minimumsnivået som bestemmes av terskelen i Boenfossen. Igjen dreier det seg om lokalkunnskap som hadde vært nyttig for COWI og den kommunale miljøetaten, men innbyggerdialog har dessverre vært totalt fraværende.

Måleverdier for påvist innhold av legemidler og koffein er gjengitt i COWI-rapporten (vedlegg 4, tabell 10). Det fremgår her at verken T2 eller T4 utmerker seg med spesielt høye måleverdier sammenlignet med andre målestasjoner i COWI-undersøkelsen. Det er trolig lagt vekt på at innholdet av eksempelvis koffein er økt fra 92 enheter ved Foss bru til 110 enheter ved Lundshaugen, altså en økning på ca 20%. COWI fortolker måleresultatene som en indikasjon på utslipp fra private avløpsanlegg på Drangsholt. Kommunens saksbehandler har på sin side gjort det klart bl.a. i media at pålegg om dyre konsulentundersøkelser rettfærdiggjøres av skadevirkningen som påviste legemidler innebærer for vannkvaliteten og brukerne av elva.

Basert på lokalkunnskap om elva tillater vi i styret for velforeningen å stille oss svært kritisk til den nevnte fortolkningen. Kommunen har selv utvalgt Foss bru og Lundshaugen som steder for prøvetaking. Målestasjoner i elvestrekket på Drangsholt er vist i figur 5 i COWI-rapporten (vedlegg 5). Målestasjonene T2 – T4 er også vist på et mer detaljert kart (vedlegg 6). Dette kartet viser at elva har omtrent samme bredde på T2 og T4. Det er nærliggende å tro at dette er grunnen til at COWI (og kommunen) har fortolket måleverdiene som direkte sammenlignbare. Etter vår oppfatning er dette ikke tilfelle fordi gjennomsnittlig vannføring må ha vært sterkere ved T4 enn ved T2 pga gradvis synkende vannstand ved Drangsholt mens prøvetakerne var utplassert i elva.

Med passive prøvetakere vil et konstant nivå av bl.a. koffeininnhold gi noe høyere måleverdier nedstrøms Drangsholt i forhold til oppstrøms i den aktuelle måleperioden. Det kunne forventes motsatt tendens i perioden 20. september til 18. oktober 2018. Ved å begrense undersøkelsen av medisinnhold til bare en periode har kommunen dessverre selv gjort denne delen av undersøkelsene direkte villedende. Denne begrensningen i oppdraget til COWI førte til at denne delen av rapporten ikke har utsagnskraft med hensyn til forurensning som kan knyttes til mulige utslipp fra avløpsanlegg på Drangsholt. **Måleresultatene for de øvrige gjennomførte undersøkelsene kan imidlertid etter vår oppfatning fortolkes som bevis for at det ikke er utslipp av betydning når det gjelder avføring fra mennesker, løst fosfat fra vaskemidler eller legemidler/koffein.**

Styret ønsker å rette spesielt fokus mot de eiendommene som i varierende grad er berørt av høy vannstand og flomsituasjoner. Vedlagte flomkart og -data (vedlegg 7 - 9) og erfaringene fra storflommen i 2017 viser at dette gjelder svært mange eiendommer på begge sider av kommunegrensen. Felles for disse er driftsproblemene som oppstår når ikke bare infiltrasjonsrør, men også utearealer rundt husene står under vann, og dette gjelder i samme grad for nyere og eldre infiltrasjonsanlegg uansett teknisk løsning og utførelse.

I ekstreme flomsituasjoner vil nok forurenset avløpsvann kunne lekke ut i overvannet som etter en tid trekker ut i Drangsholtkilen og elva. Styret i velforeningen deler imidlertid huseiernes oppfatning når de mener at det ikke er nevneverdig forskjell på nyere og eldre anlegg når det gjelder forurensning av omgivelsene verken i flomsituasjoner eller når vannstanden i elva er forholdsvis lav. Under enhver omstendighet er det grunn til å spørre om Kristiansand kommune eller innleide konsulenter kan anviser en avløpsløsning som fungerer

bedre enn eksisterende infiltrasjonsanlegg på Drangsholtmyra når det gjelder forurensning og/eller drift?

Selv om COWI-undersøkelsen hadde sine svakheter, så finner styret i velforeningen at det er grunnlag for å hevde at måleresultatene kan anses å gi tilstrekkelig informasjon om i hvilken grad forurensningen av elva faktisk påvirkes av utslipp fra private avløpsanlegg på Drangsholt. Når måleverdier fortolkes ut fra lokalkunnskap mener vi at det er grunnlag for å hevde at samlet utslipp av menneskerelatert forurensning i prøveperioden var tilnærmet null og helt uten reell betydning for vannkvaliteten i elva.

Studentene som besøkt slamavskillerne i 2016 gjorde såvidt vi vet ingen funn som indikerte at det fantes infiltrasjonsanlegg som ikke fungerte etter sin hensikt. Vi i styret er heller ikke kjent med at kommunens renovasjonsavdeling i nyere tid har gjort slike funn i forbindelse med rutinemessig tømning av slamavskillerne. Miljøetaten er velkommen til å gjennomføre tradisjonelt tilsyn som supplement til denne formen for informasjonsinnhenting, men dette må etter styrets oppfatning bekostes av kommunen som ledd i ordningen med tilsynsgebyr.

Kommunene er pålagt av Staten å kartlegge forurensningen av vannressursene. Styret regner med at intensjonen bak oppdraget til COWI nettopp dreide seg om å følge opp dette pålegget på en rasjonell og effektiv måte. Etter styrets mening har feiltolkning av måleresultatene ført til at miljøetaten på sviktende grunnlag utpekte private avløpsanlegg på Drangsholt som kilde til vesentlig forurensning av elva. I den videre oppfølgingen av Statens pålegg andre steder i kommunen vil vi sterkt anbefale at kommunens saksbehandlere kvalitetssikrer tilsvarende undersøkelser bedre.

Kristiansand kommune kan ikke være bekjent av at varsler og pålegg oppleves som maktovergrep, og det er lite tillitvekkende at miljøetaten i utgangspunktet har unnlatt å informere om at COWI-rapporten har vært det reelle grunnlaget for nidkjær oppfølging av det som karakteriseres av COWI som «indikasjon» på utslipp fra private avløpsanlegg på Drangsholt.

Kommunens politikere bør dessuten påse at innbyggere i bygder og sentrale bydeler likebehandles i størst mulig grad når det gjelder kostnadsbelastning. I den aktuelle saken må eiere av private avløpsanlegg på Drangsholt forholde seg til rigide og særdeles svakt begrunnede krav som har svært store kostnadskonsekvenser. Miljøetaten tar dessverre ikke hensyn til at miljøgevinsten selv ved fornyelse av samtlige infiltrasjonsanlegg i vårt område ville være minimal!

Dette står i grell kontrast til kommunens behandling av beboerne i Kvadraturen og andre områder som har avløpsledninger som delvis er av eldre dato. Det kommunale avløpsgebyret som abonnentene betaler er ikke tilstrekkelig til å dekke kostnadene for nødvendig fornyelse av utette rørledninger. Bystyret må derfor subsidiere ved å bevilge flere titalls millioner kroner årlig av skattemidler som er innkrevd også i områder som savner det meste av kommunal infrastruktur. I folkemøtet på Boen i fjor høst ble det opplyst at drift og vedlikehold av det kommunale avløpsnett likevel er underfinansiert. Miljøetatens saksbehandler gjorde det klart at denne etaten ikke har som oppgave å følge opp den «lovlige» forurensningen som utette kommunale avløpsrør står for!

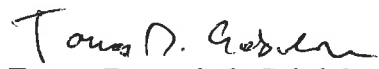
På vegne av beboerne på Drangsholt vil vi med bakgrunn i denne henvendelsen be om at politiske myndigheter sørger for at miljøetaten tilbakefører utslippstillatelser og -rettigheter som ble hjemlet av Stortinget gjennom vedtak av endring i Forurensningsforskriften i 2007.

Vi i styret for velforeningen tillater oss å gi miljøetaten et råd om prioriteringer i det videre arbeidet med oppsporing av avløpsanlegg som virkelig er sannsynlige forurensningskilder. Løsmassekartene til Norges geologiske undersøkelse (NGU) gir åpenbart gode holdepunkter i dette arbeidet. Kartutsnittet av det nordøstre hjørnet av kommunen (vedlegg 10) viser at det alt vesentlige av de bebodde områdene langs Tovdalselva har løsmasser som er godt egnet for infiltrasjon (mørk lilla). I slike områder har fagfolkene i NIBIO funnet ut at eksisterende infiltrasjonsanlegg har fullgod rensing av avløpsvannet selv etter mer enn 50 år..

Der hvor stedlige masser er lite egnet eller uegnet for infiltrasjon vil levetiden være vesentlig kortere, og her dreier det seg i praksis om såkalte sandfilteranlegg som utføres med avløpsrør til bekk/elv eller innsjø/hav. Prioritert oppfølging av denne typen anlegg vil trolig ha langt mer nytteverdi i kommunens miljøinnsats når det gjelder vannressursene. Innbyggerdialog ville sannsynligvis også være et nyttig hjelpemiddel i arbeidet for å oppdage de reelle miljøsynderne.

Styret anbefaler at Birkenes og Kristiansand kommuner heretter samarbeider for å nå mål om bedre vannkvalitet i Tovdalsvassdraget. Vi som bor i området nær kommunegrensen er brukere av elva, og styret støtter miljøtiltak som kan forventes å ha reell effekt. Dessverre oppleves miljøetatens aksjon mot eierne av private avløpsanlegg i nærområdene til elva vår som et grelt eksempel på miljøtiltak som setter miljøarbeid i vanry.

For styret i Drangsholt og Grødum velforeningen

Tomas Drangsholt Gabrielsen
(leder)

VEDLEGG